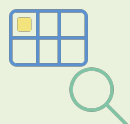

Lista značajnih tema u projektovanju inkluzivnih ozelenjenih javnih prostora

(Design checklist for inclusive green spaces)

Analiza postojećeg stanja i konteksta

☐ Da li je izvršena analiza lokacije i tipologije prostora?

Analiza lokacije – tipologija kojoj prostor pripada (trg, ulica, unutarblokovski prostor i drugo), položaj u širem okruženju (centralno gradsko, obodno, prigradsko, ruralno područje); uža situacija i analiza neposrednog okruženja (okružujuće strukture – namene, karakter i stilski obeležja arhitekture, blizina dominantnih sadržaja ili upečatljivih prirodnih elemenata, analiza saobraćaja i drugo); analiza konkretne lokacije i njenih elemenata – namena, postojeće strukture i elementi (naročito eventualno postojanje struktura od posebnog značaja ili sa posebnim kvalitetima / pod zaštitom koji se moraju očuvati), obrasci kretanja (kolsko, pešačko, biciklističko – aktivno ili pasivno)).

☐ Da li je procenjeno stanje postojeće vegetacije i drugih elemenata?

Procena stanja postojeće vegetacije i ostalih relevantnih elemenata.

☐ Da li je urađena analiza prirodnih faktora?

Posebna analiza prirodnih faktora (geografski činioci, geološke karakteristike terena, pedološke karakteristike, hidrografska obeležja, klimatski činioci, temperatura vazduha, insolacija, vazдушna strujanja (vetar), padavine i vlažnost vazduha).

☐ Da li su analizirani društveni faktori i urbani kontekst?

Posebna analiza društvenih faktora (kategorija, veličina i funkcionalni tip naselja, fizička struktura naselja, istorijski razvoj, stepen urbanizacije, stepen zagađenosti životne sredine, društvene potrebe, životni standard društva, vlasništvo nad zemljištem, ekonomske prilike).

☐ Da li je analizirana važeća planska dokumentacija?

Analiza važeće planske dokumentacije.

Zajednica i njeno uključivanje – participacija stanovnika

☐ Da li su identifikovani svi lokalni akteri i korisnici prostora?

Identifikacija lokalnih aktera – korisnici prostora, stanovnici, zaposleni u poslovnim prostorima, ličnosti posebno uključene u aktivnosti zajednice, udruženja građana, predstavnici mesne zajednice, predstavnici gradskih vlasti, profesionalci i drugi.

☐ Da li je dizajniran proces participacije u skladu sa fazama projektovanja?

Dizajn procesa participacije – posebno obratiti pažnju na odabir metoda koje treba uskladiti sa projektantskim fazama (koncept projekta, razrada i provera rešenja).

☐ Da li su primenjene odgovarajuće metode participacije?

Neke od relevantnih metoda: nenametljivo posmatranje procesa u prostoru, kretanja i korisnika (unobtrusive observation), analiza karaktera – analiza profila tipičnih korisnika prostora (pol, godine, zanimanje, motivi korišćenja prostora), anketa, rad sa fokus grupama, dubinski intervjui sa odabranim akterima, prezentacija projekta zainteresovanim akterima, izložbe, promotivni događaji i drugo.

Planiranje i projektovanje prostora

☐ Da li su razmotrene dominantne uloge zelenog prostora?

Sagledavanje dominantnih uloga koju će novi zeleni prostor ostvarivati, a koje će značajno uticati na koncipiranje i razvoj rešenja (ekološka uloga (kvalitet zemlje, vode i vazduha, očuvanje biodiverziteta), zaštitna i preventivna uloga, regenerativna uloga (obnova degradiranih prostora), kulturološka relevantnost i uloga, uloga u stvaranju identiteta, socijalna uloga, ekonomska uloga, estetska uloga).

☐ Da li su definisana poželjna kretanja u prostoru?

Definisanje poželjnih kretanja u prostoru, njihovih vrsta (pešačko, biciklističko, kolsko) i intenziteta. U obzir uzeti ne samo samu aktivnu funkciju, nego i obezbeđivanje vizura i sagledavanje ambijenata, koji bi se ostvarivali prilikom kretanja. Pri planiranju kretanja važno je i povezivanje sa okružujućim prostorima, ali i sa saobraćajnim sistemom grada koji utiče na dostupnost.

☐ Da li su planirane različite zone i ambijenti prostora?

Definisanje položaja i sadržaja posebnih zona i ambijenata čije je preklapanje poželjno: zone za pozicioniranje vegetacije – biljni materijal; zone zadržavanja – prostori u kojima će se naći adekvatni elementi urbanog mobilijara i opreme (sedenje, ležanje, nadstrešivanje i slično); zone za kretanje (u odnosu na prethodnu analizu poželjnih kretanja); vodene površine; dečija igrališta; tereni za sport i rekreaciju; zone specifičnih

aktivnosti (tematski po izboru – edukacija, inkluzivnost i drugo); prostori za istraživanje i igru pasa; zone za postavljanje privremenih struktura za planirane periodične aktivnosti (pijace, izložbe, scenski događaji, pop-up događaji); hibridne multifunkcionalne zone sa više namena i drugo.

☐ Da li su odabrani prostorni i pejzažni elementi u skladu sa analizama?

Odabir prostornih i pejzažnih elemenata uskladiti sa prethodnim analizama, tako da odražavaju motive projektantskih odluka i svesno ih koristiti za postizanje odabranih efekata i atmosfere.

☐ Da li je pažljivo odabran biljni materijal?

Odabir biljnog materijala – vrste odabrati imajući u vidu biološke, ekološke i estetske karakteristike, kao i posebne kvalitete koje vegetacija donosi javnim prostorima (temporalnost i sezonska promenljivost, sklad, boje, kontrasti, miris, ukus i drugo). Ne zanemariti ni alternativne načine da se obezbede zelene površine, kroz planiranje i projektovanje zelenih krovova i zelenih fasada, koje mogu doneti određene dodatne benefite.

☐ Da li je definisano popločavanje i materijalizacija prostora?

Odabir popločavanja, uz sledeće značajne teme: materijalizacija (prirodni i reciklirani materijali bi trebalo da imaju prednost), ritam koji dimenzije i obrazac popločavanja daju prostoru, udobnost korišćenja, boja, mogućnost kombinovanja, naglašavanja i uloge u kreiranju ambijenta i drugo.

☐ Da li su odabrani elementi urbanog mobilijara i opreme?

Odabir urbanog mobilijara i elemenata opreme koje je poželjno dizajnirati kao specifične i jedinstvene za svaki prostor: klupe, svetiljke, posude za biljni materijal, kante za otpatke i reciklažu, informacione table i drugo.

☐ Da li su obrađeni svi detalji relevantni za konkretni prostor?

Posvetiti pažnju i detaljima koje je često potrebno uz posebnu pažnju dizajnirati za konkretni prostor: graničnici, stubiči, ograde, zaštitne ograde za stabla, slivnici i rigole i drugo.

☐ Da li su razmotrene specifične strukture koje obogaćuju ambijent?

Razmotriti i pozicioniranje i dizajn specifičnih struktura koje dodatno utvrđuju kvalitet ambijenta, obeležavaju mesto i daju mu specifičnost, uz mogućnost razdvajanja, ali i povezivanja specifičnih podcelina prostora: fontane, nadstrešnice, stepeništa, rampe, amfiteatri, trelisi i pergole, paviljoni i edikule, skulpture, spomenici i drugo.

☐ Da li je planirana potrebna infrastruktura i održavanje?

Neophodno je pažljivo planiranje infrastrukture namenjene za osvetljenje, odvođenje vode, navodnjavanje, lako dugoročno održavanje površina i drugo. Korišćenje obnovljivih izvora energije u planiranju infrastrukture je izuzetno poželjno (solarna energija, energija vetra, kinetička energija i drugo).

Značajne teme karakteristične za sve projektantske faze

☐ Da li je uvažena međuzavisnost prirodnih i izgrađenih elemenata?

Svest da izgrađeni prostori i stvoreni elementi, sa jedne, i prirodni elementi, sa druge strane, čine kompleksan dinamički sistem, u kom je uticaj brojnih faktora u međuzavisnosti i potrebno ih je razmatrati integralno. Akcije, reakcije i koakcije su brojne, a promene koje u prostorima nastaju nisu linearne. Kompleksni uticaji u prostoru se često smatraju ograničenjem, ali su zapravo šansa koja podstiče kreativnost u planiranju i projektovanju.

☐ Da li su prepoznate i primenjene funkcije ozelenjenih prostora?

Uloga ozelenjenih prostora je izuzetno važna za održivost i rezilijentnost gradova i ostvaruje se kroz povećanje kvaliteta vazduha, ostvarivanje komfornijih temperaturnih uslova (smanjenje temperatura, sprečavanje pojave urbanih toplotnih ostrva i pregrevanja zgrada, pasivno rashlađivanje okoline i obezbeđivanje senke), povećanje biodiverziteta, poboljšanje ukupnog kvaliteta ambijenta i druge brojne uticaje. Pozitivni uticaji na zdravlje stanovnika i smanjenje mortaliteta u gradovima su takođe kvantifikovani kroz aktuelne naučne studije. Procenat zelenih površina u gradu je zato UVEK potrebno povećavati, bez obzira da li su dosegnuti minimalni ili drugi planski parametri.

☐ Da li je planiran neprekinut zeleni sistem i ekološki kontinuitet?

U ostvarivanju ekosistemske funkcije ozelenjenih prostora od posebne koristi su planiranje neprekinutog zelenog sistema grada, očuvanje drvoreda, davanje prednosti lokalnim autohtonim vrstama, izbegavanje invazivnih vrsta, kreiranje zona biodiverziteta (bašte za oprašivanje, staništa ptica i insekata i drugo), visoka zastupljenost prirodnog zemljišnog pokrivača, kao i planiranje posebnih elemenata zelene infrastrukture (kišne bašte, prirodni drenažni putevi i retenzije, porozne površine i staze i drugo).

☐ Da li su prostori projektovani sa inkluzivnošću i pristupačnošću?

Društvena i kulturološka relevantnost ozelenjenih javnih prostora je takođe neizmerno važna, sa posebnim podtemama inkluzivnosti, planiranja adekvatnih prostora za sve grupe korisnika (posebno dece, tinejdžera, starijih), pristupačnosti, dostupnosti, sigurnosti i bezbednosti u korišćenju. Ovakvi prostori treba da obezbede prijatan ambijent za provođenje slobodnog vremena i različite aktivnosti (sportske, kulturne, obrazovne i druge) za sve stanovnike grada ili sela podjednako.

☐ Da li su uključeni elementi koji reflektuju lokalni identitet i savremene tehnologije?

Društvena i kulturološka relevantnost se mogu obezbediti i planiranjem elemenata koji odražavaju lokalni identitet i nasleđe, a savremenost i uključivanjem novijih i novih tehnologija kroz sve faze dizajna – od parametarskog projektovanja i optimizacije procesa, do planiranja upotrebe ovih tehnologija u dizajnu elemenata urbanog mobilijara i opreme (punjači za mobilne telefone, kinetički mobilijar, Wi-Fi, aplikacije i drugo). Ovakvi elementi uzimaju u obzir promenjene načine korišćenja i doživljaja javnog prostora koji su aktuelni poslednjih godina.

☐ Da li je obezbeđena fleksibilnost i adaptabilnost prostora?

Važni kriterijumi u planiranju i projektovanju ozelenjenih javnih prostora su i fleksibilnost i adaptabilnost. Nije sve procese koji će se u budućnosti desiti moguće predvideti, te je potrebno isplanirati prostor koji nije predeterminisan i koji može da prihvati promenu, a da se njegov kvalitet ne naruši.